

SPIS TREŚCI

Wstęp IX

CZEŚĆ I Oblicza kryzysu współczesnych rodzin	1
ROZDZIAŁ 1. Portrety współczesnych rodzin z kryzysem społecznym w tle	3
1.1. Rodzina w perspektywie nauk społecznych	3
1.2. Geneza współczesnych form życia rodzinnego	8
1.2.1. Współczesne modele i formy życia rodzinnego	11
1.3. Rodzina i jej funkcjonowanie	14
1.4. Wybrane modele funkcjonowania rodziny	20
1.4.1. Model strukturalny S. Minuchina	20
1.4.2. Model kołowy D.H. Olsona	22
1.4.3. Model systemowy W.R. Beaversa	25
1.5. Uwarunkowania kryzysów rodzinnych	26
1.5.1. Uwarunkowania globalne	27
1.5.2. Uwarunkowania lokalne	30
ROZDZIAŁ 2. Rodzina w kryzysie	35
2.1. Teoretyczne konteksty zjawiska kryzysu	35
2.1.1. Klasyczna i poszerzona teoria kryzysu	40
2.1.2. Rodzaje kryzysów i ich źródła	43
2.2. Kryzys a zmiany wewnątrzrodzinne	47
2.2.1. Zaburzenia w strukturze rodziny	49
2.2.2. Dysfunkcje systemu rodzinnego	52
2.2.3. Profile rodzin w kryzysie	55
2.3. Rodzina w świetle wyników badań empirycznych	60
2.4. Strategie radzenia sobie z kryzysem	68
2.4.1. Modele radzenia sobie ze stresem – tradycyjne i przejściowe	72
2.4.2. Wieloosiowy model radzenia sobie S.E. Hobfolla	75
2.5. Znaczenie kompetencji społecznych dla skutecznej adaptacji społecznej	78
2.5.1. Kompetencje społeczne a przystosowanie społeczne	79
2.5.2. Koncepcje uwarunkowań kompetencji społecznych	85
2.6. Rola zasobów rodzinnych w przezwyciężaniu kryzysu – przegląd badań	86
CZEŚĆ II Polityka państwa wobec rodzin w kryzysie	91
ROZDZIAŁ 3. Współczesne zadania i wyzwania polityki społecznej	93
3.1. Prawne konteksty funkcjonowania rodziny	93
3.2. Strategie polskiej polityki społecznej wobec rodzin w kryzysie	98
3.2.1. Idea aktywnej polityki społecznej	101
3.3. Obszary problemowe i wyzwania polityki regionalnej	104
ROZDZIAŁ 4. Działania profilaktyczne, pomocowe i wspierające	113
4.1. Wybrane zagadnienia profilaktyki społecznej	114
4.2. Wspieranie rodzin w kryzysie wynikające z kompetencji pomocowych	118
4.2.1. Kontekst socjalny	121
4.2.2. Kontekst psychologiczny	124
4.2.3. Kontekst interwencyjny	128

4.3. Organizacje pozarządowe w systemie pomocy i wsparcia społecznego	130
4.4. Wolontariat jako narzędzie zmiany społecznej	136
CZĘŚĆ III Współczesne modele resocjalizacji a oddziaływania wobec rodzin w kryzysie	141
ROZDZIAŁ 5. Inspiracje teoretyczne współczesnej pedagogiki resocjalizacyjnej	143
5.1. Koncepcje społeczno-poznawcze	143
5.1.1. Teoria konstruktów osobistych G. Kelly'ego	144
5.1.2. Teoria społecznego uczenia się A. Bandury	145
5.2. Teorie i koncepcje socjologiczne	147
5.2.1. Integracyjna teoria zachowania przestępczego M. Leblanca	147
5.2.2. Teoria naznaczenia społecznego (stygmatyzacji)	148
5.2.3. Koncepcja teatru życia codziennego E. Goffmana	150
5.2.4. Koncepcja resilience (oporu–elastyczności)	151
5.3. Współczesne polskie koncepcje resocjalizacji	152
5.3.1. Wielopasmowa koncepcja resocjalizacji z udziałem społeczeństwa A. Bałandynowicza	154
5.3.2. Koncepcja uspołecznienia systemu profilaktyki i resocjalizacji W. Ambrozika	155
5.3.3. Koncepcja twórczej resocjalizacji M. Konopczyńskiego	157
ROZDZIAŁ 6. Instytucjonalne oddziaływania resocjalizujące wobec rodzin w kryzysie – analiza krytyczna	159
6.1. Resocjalizacja w warunkach kurateli sądowej	159
6.1.1. Efektywność kuratorskich oddziaływań resocjalizujących w środowisku otwartym	161
6.2. Działania systemowe w zakresie pomocy penitencjarnej i postpenitencjarnej dla osób skazanych i ich rodzin	167
6.2.1. Aktywizacja zawodowa jako element penitencjarnych oddziaływań resocjalizujących – polskie projekty systemowe	171
6.2.2. Działania systemowe w świetle wyników badań	175
6.3. Wybrane przykłady resocjalizacyjno-readaptacyjnych projektów systemowych wdrażanych w innych państwach	178
CZĘŚĆ IV Rodziny w kryzysie w świetle badań własnych	189
ROZDZIAŁ 7. Podstawy metodologiczne badań własnych nad rodziną w kryzysie złożonym	191
7.1. Strategia badawcza	191
7.1.1. Dobór próby badawczej	196
7.2. Socjodemograficzny opis osób badanych	198
7.3. Opis zastosowanych metod i narzędzi badawczych	201
ROZDZIAŁ 8. Źródła i oblicza kryzysu oraz zasoby wewnętrzne badanych rodzin	205
8.1. Zjawiska i sytuacje kryzysogenne a cechy socjodemograficzne badanych rodzin	206
8.2. Charakterystyka źródeł kryzysu	208
8.2.1. Bezrobocie w rodzinie	208
8.2.2. Emigracja zarobkowa	210
8.2.3. Choroba przewlekła i niepełnosprawność	211
8.2.4. Utrata osoby bliskiej	212
8.2.5. Nieprzystosowanie społeczne dzieci i młodzieży, przestępczość osób dorosłych	213
8.2.6. Uzależnienie od środków psychoaktywnych	215
8.3. Zasoby wewnętrzne badanych rodzin – międzygrupowe i wewnątrzgrupowe badania porównawcze	216

8.3.1. Wybrane cechy psychospołeczne liderów rodzinnych oraz cechy rodziny jako systemu (porównania międzygrupowe)	217
8.3.2. Zmienne socjodemograficzne a zasoby wewnętrzne rodziny (porównania wewnątrzgrupowe)	233
8.4. Potrzeby rodzin w kryzysie złożonym w zakresie regulacji zasobów wewnętrznych	238
ROZDZIAŁ 9. Zapotrzebowanie rodzin w kryzysie złożonym na pomoc instytucjonalną	243
9.1. Modele zapotrzebowania rodzin problemowych na pomoc instytucjonalną	245
9.2. Modele zapotrzebowania rodzin bezproblemowych na pomoc instytucjonalną	248
9.3. Porównanie modeli rodzin problemowych i bezproblemowych	252
9.4. Modele oszacowane na połączonych danych o liderach rodzin problemowych i bezproblemowych	253
9.5. Zastosowanie modeli logitowych w badaniach nad rodziną oraz w innych obszarach pedagogicznego i społecznego działania	256
ROZDZIAŁ 10. Wizerunek osoby udzielającej pomocy i wsparcia społecznego rodzinie w kryzysie	259
10.1. Osoby wspierające rodzinę w wybranych sferach jej funkcjonowania – preferencje badanych liderów rodzinnych	259
10.2. Pożądane cechy i umiejętności osób wspierających rodzinę	267
10.3. Sylwetka osoby udzielającej pomocy i wsparcia społecznego rodzinie w kryzysie	269
CZĘŚĆ V Propozycje rozwiązań modelowych	273
ROZDZIAŁ 11. Działania społeczne na rzecz rodzin w kryzysie złożonym	275
11.1. Rodzina jako system informacyjno-energetyczny	275
11.2. Zewnętrzne kreowanie systemu rodzinnego	280
11.2.1. Model działania kreującego rozwój rodziny w kryzysie złożonym	284
11.2.2. Model oddziaływań stabilizująco-rozwojowych wobec rodziny w kryzysie złożonym	287
11.3. Resocjalizacyjny kontekst działania społecznego na rzecz rodziny w kryzysie	290
11.3.1. Model oddziaływań resocjalizująco-destygmatyzujących wobec rodziny w kryzysie złożonym	291
11.4. Rozwój osobowy i grupowy – nowa tożsamość rodziny	296
11.4.1. Trening kompetencyjny z liderem rodzinnym	297
11.4.2. Trening systemu rodzinnego	303
ROZDZIAŁ 12. Od kreacji do autokreacji rodziny – zamiast zakończenia	305
Aneks	311
Załącznik	335
Bibliografia	341